

**Vabariigi Valitsuse määruse
„Kasti maastikukaitseala kaitse-eeskiri” eelnõu
SELETUSKIRI**

1. Sissejuhatus

Looduskaitseseaduse (edaspidi ka *LKS*) § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord. Eelnõukohase määrusega muudetakse olemasoleva maastikukaitseala kaitsekorda, täpsustatakse kaitse-eesmärke, laiendatakse kaitstavat ala kõrvaloleva Kasti lahe hoiuala arvelt ja korrigeeritakse kaitseala piiri.

Kasti maastikukaitseala (edaspidi ka *kaitseala*) asub Saare maakonnas Saaremaa vallas Kasti, Muratsi ja Tirbi külas.

Kasti maastikukaitseala on kaitse alla võetud Vabariigi Valitsuse 27. juuli 2000. a määrusega nr 251 „Kasti maastikukaitseala kaitse alla võtmine ja Kasti maastikukaitseala kaitse-eeskiri”. Kasti lahe hoiuala on kaitse alla võetud Vabariigi Valitsuse 18.05.2007. a määrusega nr 156 „Hoiualade kaitse alla võtmine Saare maakonnas”.

Vastavalt looduskaitseseaduse § 91 lõikele 1 kehtivad enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord seni, kuni looduskaitseseaduse alusel kehtestatakse uued kaitse-eeskirjad. Seega ei võeta määrusega kaitse alla uut ala, vaid laiendatakse olemasolevat kaitseala juba kaitse all oleva Kasti lahe hoiuala arvelt ning korrigeeritakse kaitstava ala piire, täpsustatakse kaitse-eesmärke ja kinnitatakse kaitse all olevale alale kehtivate õigusaktide kohane kaitsekord.

Eelnõukohase määrusega muudetakse looduskaitseseaduse § 13 lõike 1 alusel olemasoleva maastikukaitseala kaitsekorda ja kaitse-eesmärke ning laiendatakse olemasolevat kaitseala Kasti lahe hoiuala arvelt. Muudatuse on tinginud eelkõige vajadus tagada nõukogu direktiivi nr 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (edaspidi *loodusdirektiiv*) I lisas nimetatud rannikelupaigatüüpide kaitse, poollooduslike koosluste ja kaitstavate liikide piisav esindatus ning soodne seisund, rändel peatuvate linnuliikide soodne seisund, pärandkultuurmaastiku kaitse ning viia ala kaitsekord vastavusse kehtiva õigusega. Moodustatav kaitseala hõlmab osaliselt Natura 2000 võrgustikku kuuluvaid Kasti lahe loodus- ja linnuala.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti kaitse planeerimise büroo kaitse planeerimise spetsialist Lilli Lakkur (tel 5685 8391, e-post lilli.lakkur@keskkonnaamet.ee), eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti kaitse planeerimise büroo juhtivspetsialist Nele Saluveer (tel 447 7386, e-post nele.saluveer@keskkonnaamet.ee), eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti üldosakonna peajurist Lüüli Junti (tel 680 7435, e-post lyyli.junti@keskkonnaamet.ee) ja Ellex Raidla Advokaadibüroo advokaat Kaisa Laidvee (tel 640 7107, e-post kaisa.laidvee@ellex.ee), Keskkonnaministeeriumi kontaktisik eelnõu ministeeriumite vahelisel kooskõlastamisel ja kinnitamisel on Marika Erikson, (tel 626 2880, e-post marika.erikson@envir.ee), eksperdihinnangu on andnud Veljo Volke, keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse alla võtmise eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Kaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta pärandkultuurmaastikku, rändel peatuvate linnuliikide elupaiku ja elustiku mitmekesisust, kaitsealuseid elupaigatüüpe, liike ja nende elupaiku.

Kaitse-eesmärkide hulka lisatakse elupaigatüübid, mida nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta nimetab I lisas. Need on veealused liivamadalad (1110 – sulgudes on siin ja edaspidi kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt loodusdirektiivi I lisale, kusjuures tärniga on tähistatud esmatähtsad elupaigatüübid), liivased ja mudased pagurannad (1140), rannikulõukad (1150*), väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (1630*), kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad – 6210), sinihelmikakooslused (6410), liigirikkad madalsood (7230) ning puiskarjamaad (9070).

Kaitse-eesmärkide hulka lisatakse ka liik, mida loodusdirektiiv nimetab II lisas. See liik on emaputk (*Angelica palustris*).

Kaitse-eesmärkide hulka lisatakse linnuliigid, keda Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25; edaspidi ka *linnudirektiiv*) nimetab I lisas, ning I lisas nimetamata rändlinnuliike ja nende elupaiku. Need liigid on niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*), sookurg (*Grus grus*), randtiir (*Sterna paradisaea*), võõt-pöösälind (*Sylvia nisoria*), hallhani (*Anser anser*), sõtkas (*Bucephala clangula*) ja viupart (*Anas penelope*).

Lisaks on kaitse-eesmärkidesse lisatud järgmised II ja III kaitsekategooriasse kuuluvad liigid ja nende elupaigad: liht-randpung (*Samolus valerandi*), randtarn (*Carex extensa*), rand-soodahein (*Suaeda maritima*) ja punajalg-tilder (*Tringa totanus*).

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 7 on kaitseala kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelistest lepingutest tulenev kohustus ning linnu- ja loodusdirektiivi rakendamine. Kasti maastikukaitseala kaitse all olemise eelduseks on alale eesmärgiks seatud väärtuste ohustatus, haruldus, tüüpilisus ning linnu- ja loodusdirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus.

Kaitseala on loodud Lõuna-Saaremaa pärandkultuurmaastiku, sh rannaniitude ning haruldaste taime- ja linnuliikide kaitseks. Piirkonna kõige esinduslikumad rannaniidud asuvad Kasti maastikukaitsealal. Kasti lahe rannik esindab kogu Saaremaa lõunarannikule iseloomulikku maastikku, kus asuvad poollooduslikud kooslused rannaniidud, kadastikud, kuivad niidud lubjarikkal mullal, sinihelmikakooslused ja puiskarjamaad, mis on koos suhteliselt väikesel territooriumil.

Lääne-Eesti laugetele rannaaladele on **tüüpilised ohustatud mere- ja rannikuelupaigatüübid** veealused liivamadalad (1110) ning liivased ja mudased pagurannad (1140), rannikulõukad (1150*) ning väikesaared ja laiud (1620). Veealused liivamadalad (1110) koosnevad valdavalt liivastest setetest ning neid iseloomustavad suhteliselt taimestikuvaesed kooslused ja omapärane elustik. Lainetusele avatud piirkondades on kinnitunud põhjataimestikku vähe, seevastu varjulisemates piirkondades kasvavad liivamadalad täis meretaimi ja moodustavad

liigirikkaid kooslusi, mis on tähtsad kalade kudemispaigad ning veelindude toitumis- ja talvitumisalad. Mereelupaigatüüp liivased ja mudased pagurannad tekib veetaseme kõikumise tagajärjel ja on rikka põhjaloomastikuga veelindudele toitumispaigaks. Merega ühenduses olev või sellest hiljuti maakerke tagajärjel eraldunud elupaigatüüp rannikulõukad on haruldase ja ohustatuna lisatud loodusdirektiivi I lisasse ning märgitud seal esmatähtsa elupaigana, mille kaitse tagamisel on Euroopa Liidul ja selle liikmesriikidel eriline vastutus. Madalaveelised rannikelupaigad on tüüpilised Lääne-Eesti laugetele rannaaladele ja neid leidub piiratud aladel ka Eesti põhjarannikul. Rannikulõukad sõltuvad merevee ja rannikult tuleva magevee vahekorras, seega on soolsus aastate kaupa erinev. Lisaks on rannikulõukad ekstreemsete tingimustega elupaigad: suvel võib temperatuur tõusta hästi kõrgele ja talvel võivad rannikulõukad põhjani läbi külmuda. Väikesaared ning laiud on olulised toitumis-, puhke- ja pesitsusalad eri linnuliikidele ning peatumispaigad rändavatele lindudele.

Ohustatud ja haruldased niiduelupaigatüübid on rannaniidud (1630*), kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad – 6210), sinihelmikakooslused (6410) ja puiskarjamaad (9070). Poollooduslike koosluste ja pärandkultuurmaastike säilimiseks on vajalik järjepidev traditsiooniline niitmine ja karjatamine, muidu kasvavad alad kinni. Lisaks on rannaniidud tundlikud merereostuse suhtes. Euroopas leidub loodusdirektiivi klassifikatsiooni järgi Läänemere rannaniite veel Rootsis, Taanis, Soomes, Lätis ja Leedus. Eestis asuvad Euroopa suurimad ja terviklikumad rannaniidud, mistõttu lasub Eestil selle elupaigatüübi kaitse puhul suur vastutus.

Ohustatud sooelupaigatüüpi liigirikkad madalsood (7230) leidub peaaegu kõigis Euroopa Liidu maades. Eestis kohtab liigirikkaid madalsoid rohkem Lääne-, Loode- ja Põhja-Eestis, mujal harva. Paljude sooniitude (sh liigirikaste madalsoode) seisundit on halvendanud varasem kuivendamine. Paiguti kerkib see probleem üles ka praegu metsade kuivendamise või vanade kuivendussüsteemide taastamise tõttu. Sooniidu säilimiseks on vajalik selle hooldamine, muidu võib kooslus kulustuda, mätastuda ja võsastuda.

Eespool esitatule tuginedes on vajalik tagada, et Kasti maastikukaitsealal nimetatud loodusdirektiivi elupaigatüüpide seisund ei halveneks.

Rändlindudest on kaitseala oluline hanelistele ja kurvitsalistele, kes kasutavad kaitseala rändepeatus- ja toitumisalana. 2012. aasta rändeloenduse põhjal (Volke 2013) oli Kasti lähel arvukaimaks rändel peatujaks sookurg (*Grus grus*) (2000 – suurim loendustulemus (isendite arv) loenduspäevade kohta), seejärel viupart (*Anas penelope*) (1334), sõtkas (*Bucephala clangula*) (700), kiivitaja (*Vanellus vanellus*) (495), naerukajakas (*Larus ridibundus*) (250), tuttvart (*Aythya fuligula*) (236) ja kühmnokk-luik (*Cygnus olor*) (213). Kusjuures 2012. aasta rändeloenduse põhjal saadi sookureloendusel tulemuseks kõigi aegade suurim ööbimiskohta kasutanud isendite arv – 2000. 2014. aasta hanede seire andmetel (Leito 2014) oli Kasti lahe hallhane (*Anser anser*) rändekogum suuruselt neljas Eestis. Eespool nimetatud liigid kuuluvad ühtlasi linnudirektiivi liikide hulka. Kui palju eri liikide isendeid konkreetset hetkel Kasti maastikukaitsealal paikneb, sõltub tuule suunast, vee sügavusest jm teguritest.

Haruldased ja ohustatud kaitsealused liigid

Niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*) on soorüdi alamliik, kelle populatsioon Läänemere ääres ja ka Eestis kahaneb kiiresti. 2007. aastaks oli niidurüdi arvukus vähenenud 170–240 paarini (Niidurüdi kaitse tegevuskava 2009–2013). 2013. aasta seisuga on Eestis pesitsevate niidurüdide arvukuseks hinnatud 180–230 paari (Eltis *et al.* 2013). Niidurüdi on valdavalt rannaniitudel pesitsev lind, kelle elupaikade säilimine sõltub inimtegevusest, st niitudel loomade karjatamisest ja heina niitmise. Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on tegu ohustatud liigiga, kes on arvatud looduskaitsealuse alusel haruldase ja hävimisohus liigina I kaitsekategooria liikide hulka. Arvukuse vähenemise peamine põhjus on olnud rannaniitude hooldamata jätmine või ebapiisav hooldamine.

Lisaks niidurüdile (*Calidris alpina schinzii*) on kaitseala kaitse-eesmärkideks arvatud III kaitsekategooriasse kuuluvad linnuliigid **randtiir** (*Sterna paradisaea*), **vööt-põõsalind** (*Sylvia nisoria*) ja **punajalg-tilder** (*Tringa totanus*). Kõik need liigid on tüüpilised ranniku- ja niiduliigid ning seetõttu Kasti maastikukaitsealale iseloomulikud. Nende linnuliikide soodne seisund on tagatud kaitsealal paiknevate elupaikade (väikesaared, laiud, rannikuäärsed niidud) kaitse kaudu, kusjuures taastamistöodel (nt kadakate raiel) tuleb arvestada ka nende linnuliikide pesitsusajaga ja vältida raietöid pesitsusperioodil.

Kaitseala kaitse-eesmärkideks on arvatud rändlinnuliikidest **sookurg** (*Grus grus*), **hallhani** (*Anser anser*), **viupart** (*Anas penelope*) ja **sõtkas** (*Bucephala clangula*). Sookurg (*Grus grus*) on kantud looduskaitsealuse alusel haruldaste ja hävimisohus olevate liikidena III kategooria kaitsealuste liikide hulka. Sookurg (*Grus grus*) ja hallhani (*Anser anser*) on Kasti lahe linnuala kaitse-eesmärgiks. Sookurg (*Grus grus*) täitis Natura 2000 linnuala moodustamise ajal rahvusvaheliselt olulise rändekogumi kriteeriumi, mis on 1% biogeograafilisest asurkonnast, ning selleks oli 600 isendit (ööbimiskogumi arvukus oli 640 isendit) (Kuus, Kalamees 2003). Praegu on olukord lähedane selle kriteeriumi täitmisele (1% kriteerium 2400 isendit (Wetland International 2012)). Sookure (*Grus grus*), hallhane (*Anser anser*), viupardi (*Anas penelope*) ja sõtkas (*Bucephala clangula*) rändekogumite oluline ohutegur on häirimine.

Emaputk (*Angelica palustris*) on väheneva arvukusega taimeliik, mis on muutunud haruldaseks nii Euroopas kui ka Eestis. Eestis on emaputk oma levila põhjapiiril ning kasvab siin põhiliselt läänesaartel ja Lääne-Eesti rannikul. Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on tegu ohulähedases seisus oleva liigiga, mis on arvatud looduskaitsealuse alusel haruldase ja hävimisohus liigina II kaitsekategooria liikide hulka. Emaputke kasvukohad on valdavalt niisked niidud ja rannikualad. Emaputke ohustavad metsamajanduslik tegevus ning soode kuivendamine ja turba võtmine (eElurikkus). Kui võrrelda tavapärase rannaniitude hooldusvõtteid liigi nõudlustega, siis vajab emaputk varajast niitmist või madalat karjatamiskoormust. Seega tuleb rannaniitude hooldamisel arvesse võtta selle liigi erinõudeid.

Liht-randpung (*Samolus valerandi*) on harva leiduv taimeliik. Enamik liht-randpunga leiukohti Eestis asub Lõuna-Saaremaal. Mujalt Eestist on seda leitud vaid Hiiumaalt ühes leiukohas. Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on tegu ohustatud liigiga, mis on arvatud looduskaitsealuse alusel haruldase ja hävimisohus liigina II kaitsekategooria liikide hulka. Liht-randpunga kasvukohad on valdavalt niisked niidud ja rannikualad. Peamised ohutegurid on tallamine ja veekogude kinnikasvamine, samuti põllumajanduses kemikaalide kasutamine (eElurikkus).

Randtarn (*Carex extensa*) on stabiilse arvukusega taimeliik, mis on levinud paiguti Lääne-Eestis. Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on tegu ohulähedase liigiga, mis on arvatud looduskaitsealuse alusel haruldase ja hävimisohus liigina II kaitsekategooria liikide hulka. Randtarna kasvukohaks on valdavalt rannaniidud ja rannikualad. Peamine ohutegur on elupaigaks sobilike alade roostumine (eElurikkus).

Rand-soodahein (*Suaeda maritima*) on stabiilse arvukusega taimeliik. Peamine leviala Eestis on läänesaared ja -rannik. Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on tegu ohulähedase liigiga, mis on arvatud looduskaitsealuse alusel haruldase ja hävimisohus liigina II kaitsekategooria liikide hulka. Kasvukohana eelistab rand-soodahein rannaniite ja mereranna soolakulist pinnast. Liigi peamised ohutegurid on tallamine ning niitude ja avamaade võsastumine (eElurikkus).

Loodusdirektiivi rakendamine. Loodusdirektiivi ülesanne on kaitsta ohustatud loomaliike ja nende elupaigatüüpe ning aidata kaasa looduse mitmekesisuse säilimisele ja taastamisele. Direktiivi artikli 6 lõike 1 kohaselt tuleb liikmesriikidel kehtestada direktiivi lisades nimetatud elupaigatüüpide ning liikide ja nende elupaikade kaitseks vajalikud kaitsemeetmed, mis vastavad nende elupaigatüüpide ja liikide ökoloogilistele nõudlustele. Kasti maastikukaitseala kuulub Kasti lahe loodusala koosseisus (Kasti lahe loodusala, EE0040418) üleeuroopalisse kaitsealade võrgustikku Natura 2000. Loodusala eesmärk on Euroopa Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta I lisas nimetatud elupaigatüüpide ja II lisas nimetatud liikide elupaikade kaitse. Kasti lahe looduslal on kohustus kaitsta elupaigatüüpe veealused liivamadalad (1110), liivased ja mudased pagurannad (1140), rannikulõukad (1150*), laiad madalad lahed (1160), karid (1170), väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (1630*), kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad – 6210), lood (alvarid – 6280*), sinihelmikakooslused (6410), puisniidud (6530*), vanad loodusmetsad (9010*), puiskarjamaad (9070) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*). Kasti maastikukaitsealale jäävad eespool nimetatud kaitstavatest elupaigatüüpidest veealused liivamadalad, liivased ja mudased pagurannad, rannikulõukad, väikesaared ning laiud, rannaniidud, kadastikud, kuivad niidud lubjarikkal mullal, sinihelmikakooslused, liigirikkad madalsood ja puiskarjamaad. Loodusala kaitse-eesmärgiks olevaid elupaigatüüpe laiad madalad lahed, karid, lood, puisniidud, vanad loodusmetsad ning soostuvad ja soo-lehtmetsad kaitstakse Kasti lahe hoiualal väljaspool Kasti maastikukaitseala.

Linnudirektiivi rakendamine. Linnudirektiivi eesmärk on kaitsta kõiki linde tapmise ja püüdmise eest, piirata lindude küttimist ja nendega (samuti nende kehaosade ja neist valmistatud esemetega) kaubitsemist. Direktiiv teeb kohustuslikuks moodustada üleeuroopaliselt ohustatud liikide ja rändliikide elupaikade kaitseks spetsiaalsed linnualad. Linnudirektiivi artikli 4 lõike 1 kohaselt peavad liikmesriigid I lisas nimetatud liikide elupaikade kaitseks rakendama erimeetmeid, et kindlustada nende liikide säilimine ja paljunemine nende levikualal. Linnudirektiivi artikli 4 lõike 2 kohaselt on liikmesriikidel kohustus rakendada direktiivi lisades nimetatud regulaarselt leiduvate rändlinnuliikide, eelkõige nende liikide pesitsus-, sulgimis- ja talvitusala ning rändepeatuspaikade kaitseks erimeetmeid, mis tagaksid nende liikide säilimise ja paljunemise levikualal. Kuna moodustatav Kasti maastikukaitseala on oluline elupaik linnudirektiivi lisades nimetatud kaitsealustele linnuliikidele ning oluline peatus- ja puhkepaik rändlindudele, siis kaasneb sellega Eesti riigil kohustus rakendada meetmeid oluliste elupaikade ja peatuspaikade säilitamiseks. Alal leidub järgmisi linnudirektiivi I lisas nimetatud liike: niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*), sookurg (*Grus grus*), randtiir (*Sterna paradisaea*) ja vööt-põõsalind (*Sylvia nisoria*). Kaitstakse

järgmiste liikide rändepeatus- ja pesitsuspaiku: hallhani (*Anser anser*), sõtkas (*Bucephala clangula*) ja viupart (*Anas penelope*).

Lisaks eespool nimetatud loodusväärtustele on Kasti maastikukaitseala kaitse all hoidmine oluline teistegi haruldaste ja ohustatud taime- ja loomaliikide kaitseks. Samas pole nende kaitse-eesmärgiks seadmine vajalik, kuna eesmärgiks seatavate katusliikide ja nende elupaikade ja koosluste kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab kaudselt ka nende kaitse. See tähendab, et kaitsekorra väljatöötamisel on lähtunud kaitse-eesmärgina loetletud liikide ja koosluste ökoloogilistest nõudlustest. Seeläbi tagatakse kaitse kõikidele liikidele, kelle elupaigaks on kaitse-eesmärgiks olev kooslus või ka neile liikidele, kelle elupaiga eelistused sarnanevad eesmärgina loetletud katusliikide omadega. Kaitseala kaitse-eesmärgiks on seatud need kooslused ja kaitsealused liigid, kelle kaitse jaoks on tegemist esindusliku ja soodsa seisundi säilitamiseks olulise esinemisalaga. Kaitse-eesmärgiks on seatud ka need liigid, kelle kaitse sellel alal on loodus- või linnudirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus või kelle soodsa seisundi säilimiseks pikaajaliselt (säilimiseks pikas perspektiivis) ei piisa ainult isendikaitsest. Teisi kaitsealuseid liike ei ole kaitsekorra määramisel aluseks võetud, kuid nende puhul on arvestatud, et eesmärgiks seatavate katusliikide ja koosluste alusel kehtestatav kaitsekord tagab ka nende kaitse. Kaitse-eeskirjas sätestatud kaalutusõiguse teostamisel saavutatakse nende liikide puhul kaitse-eesmärk (LKS § 14 lõige 2) LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse kaudu. Teiste sõnadega tuleb nende liikide puhul kaitseala valitseja nõusolekul lubatud tegevusteks ja kaitseala valitseja nõusolekuta keelatud tegevusteks nõusolekut andes arvestada, et kavandatud tegevus ei oleks vastuolus LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse põhimõtetega. Isendikaitse väldib konkreetsete isendite surmamist, kahjustamist ja hävitamist, kuid ei taga nende liikide elupaikade säilimist sellises mahus, et oleks tagatud nende liikide püsiv pikaajaline säilimine levikualal.

III kaitsekategooria liikidest, mida ei ole seatud kaitseala kaitse-eesmärgiks, leidub kaitsealal mets-õunapuud (*Malus sylvestris*), niidu-asparhernest (*Tetragonolobus maritimus*), läänemõõkrohtu (*Cladium mariscus*), vööthuul-sõrmkäppa (*Dactylorhiza fuchsii*), laialehist neiuvaipa (*Epipactis helleborine*), soo-neiuvaipa (*Epipactis palustris*), kahkjaspunast sõrmkäppa (*Dactylorhiza incarnata*), rohekat käokeelt (*Platanthera chlorantha*), harilikku käoraamatut (*Gymnadenia conopsea*), ristparti (*Tadorna tadorna*), punaselg-õgijat (*Lanius collurio*) ja liivatüllit (*Charadrius hiaticula*). Lisaks leidub alal II kaitsekategooria taimeliiki harilikku muguljuurt (*Herminium monorchis*) ning alale jääb osaliselt II kaitsekategooria linnuliigi väikeluige (*Cygnus columbianus bewickii*) toitumisala, kuid väikese arvukuse tõttu ei ole neid liike kaitse-eesmärgiks lisatud. Nende liikide korral tuleb arvestada, et kaitseala valitseja võib tuginedes LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse sätetele seada lisaks kaitse-eeskirjas esitatud piirangutele liigispetsiifilisi tingimusi, mis on vajalikud isendikaitseks.

2.2. Loodusobjekti kaitse alla võtmise otstarbekus

Kasti maastikukaitseala on olnud kaitse all alates 2000. aastast. Seega ei ole tegemist uue kaitstava ala moodustamisega, vaid alale uue kaitsekorra kehtestamise, kaitse-eesmärkide täiendamise ning kaitseala laiendamise ja kõrval asuva ja juba kaitse all oleva Kasti lahe hoiuala arvelt ning piiri korrigeerimisega. Planeeritav maastikukaitseala on suure looduskaitsealase väärtusega eelkõige kui terviklik ala, kus loodusväärtuslike elupaikade (poollooduslike koosluste) osakaal on suur ja kus on leidnud elupaiga mitu kaitsealust liiki. Kuna alal asuvad mere-, niidu- ja sookooslused on maailmas piiratud levikuga ning neil on elustiku mitmekesisuse säilimist toetav väärtus, siis on otstarbekas ka ala edaspidine kaitse.

Kaitstavaid elupaigatüüpe on esimest korda inventeeritud aastatel 1999–2002 loodusdirektiivi elupaigatüüpide inventuuri käigus. Hiljem on elupaigatüüpe osaliselt inventeerinud Meeli Mesipuu, Georg Martin ja Mari Reitalu aastatel 2004, 2009, 2010 ja 2013–2014 ning Laimdota Truus, Reimo Ravis ja Urve Ratas aastal 2016. Kasti maastikukaitseala linde on kaardistanud 2003. aastal Leho Luigujõe ja Andres Kuresoo ning 2009. aastal Rein Nellis ning rändlinnuloendust on teinud 2012. aastal Veljo Volke, Mati Martinson ja Ainar Unus ning 2014. aasta läbirändavate hanede seiret Kasti lähel on teinud Mati Martinson, Ainar Unus, Hillar Liiv ja Karl Erik Rebane. Taimestikku on alal uurinud viimati 2009. aastal valdavalt Mari Reitalu. Poollooduslike koosluste elupaigatüübid on kantud keskkonnaregistrisse (andmed on aluseks toetuste taotlemisele, kaart on vaadatav ka Maa-ameti geoportaalil).

Kaitsealal on esindatud vähemalt kümme loodusdirektiivi I lisale vastavat elupaigatüüpi umbes 448,1 ha-l, mis moodustab ligikaudu 89,6% kaitsealast. Maismaa osas on elupaigatüüpe inventeeritud ligikaudu 183,7 ha, mis moodustab umbes 88,8% kaitseala maismaa osast. 2004. aastal inventeeris TÜ Eesti Mereinstituudi merebioloog Georg Martin mereelupaigatüüpide inventuuri käigus alale kaitseala eesmärgiks olevad tüüpilised mereelupaigatüübid veealused liivamadalad (1110) ning liivased ja mudased pagurannad (1140). Veealused liivamadalad katavad umbes 17% kaitseala pindalast ja umbes 30% veeala pindalast. Liivased ja mudased pagurannad katavad umbes 36% kaitseala pindalast ja umbes 61% veeala pindalast. Need elupaigatüübid on esinduslikkusega A–B (väga esinduslik kuni esinduslik). Rannikulõukad (1150*) on inventeeritud aastatel 1999–2002 loodusdirektiivi elupaigatüüpide inventuuri käigus ning katavad umbes 0,2% kaitseala pindalast ja kaitseala maismaa pindalast umbes 0,5%. See elupaigatüüp on esinduslikkusega B (esinduslik). Väikesaared ja laiud (1620) on inventeeritud osaliselt aastatel 1999–2002 loodusdirektiivi elupaigatüüpide inventuuri käigus ning osaliselt on 2016. aastal väikesaari ja laide alal inventeerinud Laimdota Truus, Reimo Ravis ja Urve Ratas. Väikesaared ja laiud (1620) katavad kaitseala pindalast umbes 0,5% ja kaitseala maismaa pindalast 1,2%. Rannaniidud (1630*), mis katavad kaitseala pindalast umbes 25,7% ja kaitseala maismaa pindalast umbes 62,1% ning on esinduslikkusega A–B (väga esinduslik kuni esinduslik), on Kasti maastikukaitsealale inventeeritud 1999.–2002. aastal tehtud loodusdirektiivi elupaigatüüpide inventuuri käigus. Hiljem on elupaigatüübi piire vastavalt teistele inventuuridele korrigeeritud. Meeli Mesipuu on inventeerinud 2010. ja 2014. aastal kaitsealale kadastikud (5130), mis katavad kaitseala pindalast umbes 3,3% ja kaitseala maismaa pindalast umbes 16,5 ha (u 8%) ning on esinduslikkusega A–D (väga esinduslik kuni väheesinduslik), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad – 6210), mis katavad kaitseala pindalast umbes 0,5% ja kaitseala maismaa pindalast umbes 1,1% ning on esinduslikkusega B–C (esinduslik kuni arvestatav esinduslikkus), ning puiskarjamaad (9070), mis katavad kaitseala pindalast umbes 6,4% ja kaitseala maismaa pindalast umbes 15,6% ning on esinduslikkusega A–D (väga esinduslik kuni väheesinduslik). Liigirikkad madalsood (7230), mis katavad kaitseala pindalast umbes 0,1% ja kaitseala maismaa pindalast umbes 0,2%, ning sinihelimikakooslused (6410), mis katavad kaitseala pindalast umbes 0,2% ja kaitseala maismaa pindalast umbes 0,6%, on mõlemad esinduslikkusega C (arvestatav esinduslikkus) ning need on kaitsealale inventeerinud 2009. aastal Mari Reitalu. Sinihelimikakoosluseid (6410) on 2014. aastal täiendavalt inventeerinud Meeli Mesipuu.

Haudelinnuliikidest, mis on arvatud ala kaitse-eesmärkide hulka, leidub Kasti maastikukaitsealal keskkonnaregistri andmetel niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*) 47 ha suurusel alal, randtiiru (*Sterna paradisaea*) 9 paari, vööt-põõsalindu (*Sylvia nisoria*) 5 paari, punajalg-tildrit (*Tringa totanus*) 14 paari, sookurget (*Grus grus*) 1 paar ning taimeliikidest

emapatke (*Angelica palustris*) 18 isendit 13,2 ha suurusel alal, liht-randpunga (*Samolus valerandi*) vähemalt 240 isendit 7,3 ha suurusel alal, randtarna (*Carex extensa*) umbes 0,5 ha suurusel alal, rand-soodaheina (*Suaeda maritima*) 5 isendit 0,9 ha suurusel alal.

2012. aasta rändeloenduse põhjal (Volke 2013) oli Kasti lahel arvukaimaks rändel peatujaks sookurg (*Grus grus*) ning suurimaks loendatud isendite arvuks oli 2000 isendit loenduspäevade kohta ja ühtlasi on see kõigi aegade suurim ööbimiskohta kasutanud isendite arv. Kuigi hallhane (*Anser anser*) ööbimiskogum Kasti lahel ei täida praegu rahvusvaheliselt olulise rändekogumi kriteeriumit, milleks on 1% biogeograafilisest asurkonnast (6100 isendit), on tegu Eesti piires olulise suurusega rändepeatuspaiuga. 2014. aasta seire andmetel oli Kasti hallhanekogum suuruselt neljas Eestis, suuremad olid vaid Matsalu, Silma ja Kuressaare lahe hallhanekogumid. 2012. aasta rändeloenduse (Volke 2013) põhjal ületas viupardi (*Anas penelope*) ja sõtkka (*Bucephala clangula*) arvukus 1000 isendi piiri (loendati vastavalt 1334 ja 1012 isendit). Seega on tegemist riiklikult olulise veelinnukogumiga, kuna viupardi ja sõtkka puhul on riiklikult olulise linnukogumi lävendiks määratud 1000 isendit (Eesti Ornitoloogiaühing 2014).

Lisaks eespool kirjas olevale on Kasti maastikukaitseala kaitse all hoidmine põhjendatud asjaoluga, et kaitseala asub Kasti lahe loodus- ja linnualal, mis kuuluvad Natura 2000 võrgustikku.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Ekspert on teinud ettepaneku muuta kaitstava loodusobjekti tüüp looduskaitsealaks. Looduskaitseaduse § 27 lg 1 kohaselt moodustatakse looduse säilitamiseks, kaitsmiseks, taastamiseks, uurimiseks ja tutvustamiseks looduskaitsealad. Kuna kaitsealal on elustiku mitmekesisuse kaitse kõrval üheks peamiseks kaitse-eesmärgiks pärandkultuurmaastiku (poollooduslike koosluste) kaitse, siis jäetakse kaitstava loodusobjekti tüübiks siiski maastikukaitseala. Kaitsealal kaitse-eesmärgiks seatud väärtused eeldavad enamikus seisundikaitset, mis on valdavaks kaitseviisiks maastikukaitsealal. Hoiuala kaitsekord ei võimalda maastiku kui terviku kaitset ja näiteks linnujahi piiramist. Hoiuala on mõeldud eelkõige loomastiku, taimestiku ja seenestiku soodsa seisundi tagamiseks. Kuna alal asuvad erinevad loodusväärtused (kooslused ja liigid), siis ei ole püsielupaiga moodustamine otstarbekas, kuna see moodustatakse peamiselt liikide ja nende elupaikade, mitte erinevate väärtustega looduskompleksi kaitseks. Eeltoodu põhjal ei ole vajadust muuta kaitstava loodusobjekti tüüpi, milleks on maastikukaitseala. Eespool nimetatud ettepaneku arvestamata jätmine ei ole vastuolus Kasti maastikukaitseala kaitse-eesmärkidega ning maastikukaitseala kaitseréžiim tagab ka kaitse-eesmärgiks seatud liikide kaitse.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndi piirid

Kaitseala piiritlemisel on lähtutud põhimõttest, et kaitsealasse on hõlmatud kaitset vajavad loodusväärtused ja ala piirid peavad olema looduses selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad. Seetõttu on piiritlemisel kasutatud selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid objekte (teed, mõõdistatud maaüksused, kõlvikupiir ja parema puudumisel mõttelised sirged). Piiridele jäävad teed jäeti kaitsealast välja, kuna nendel liiklemine ja nende hooldamine ei ohusta kaitseala kaitse-eesmärke. Lisaks on kaitseala piiritlemisel püütud arvestada sellega, et kaitseala laiendamine Kasti lahe hoiuala arvelt toimuks määral, mis tagab rändel peatuvate veelindude soodsa seisundi ning rahvusvahelisest lepingust tuleneva kohustuse tagada alale jääva

Natura 2000 võrgustikku kuuluvate Kasti lahe loodus- ja linnuala kaitse-eesmärkide soodne seisund. Kaitseala piir on kantud kaardile, kasutades alusena Eesti põhikaarti (mõõtkava 1 : 10 000) ja maakatastri andmeid. Kasti lahe hoiuala piiri korrigeerimisel on lähtunud Kasti maastikukaitseala kavandatavast piirist ja muutunud rannajoonest, mida mööda hoiuala piir osaliselt kulgeb.

Enne käesoleva määruse jõustumist oli Kasti maastikukaitseala pindala 193,7 ha, mis oli terves ulatuses arvatud Kasti piiranguvööndisse. Uue kaitse-eeskirja eelnõu kohaselt on Kasti maastikukaitseala pindala 500 ha, mis on terves ulatuses tsoneeritud Kasti piiranguvööndisse. Osa praegusest Kasti lahe hoiualast tsoneeritakse Kasti maastikukaitseala piiranguvööndi koosseisu, kuna praegune hoiuala ja kaitseala vaheline piir poolitab olulise rändlindude peatuspaiga ning hoiuala kaitsekord ei võimalda piirata jahti. Piiranguvööndirežiim võimaldab piirata või keelata tegevusi (nt linnujaht, ehitustegevus), mis seaksid ohtu kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamise. Piiranguvööndisse jäävad kaitseala väärtuslikud alad, mis taluvad mõõdukat majandamist või vajavad seda väärtuste säilimiseks. Näiteks võib piiranguvööndi metsi majandada, kuid seda tuleb teha nii, et ei kahjustataks ohustatud, haruldasi ja kaitsealuseid liike, kaitse-eesmärgiks seatud elupaigatüüpe ning maastikuvaateid. Lisaks tuleb ala poollooduslikke kooslusi majandada, et need säiliks. Kaitsealale ei jää looduslikule arengule jätavaid metsaelupaigatüüpe, samuti on kaitse-eesmärgiks seatavad liigid seotud eelkõige vee-, soo- ja hooldatavate niiduelupaikadega. Sellest tulenevalt on kaitseala sihtkaitsevööndisse tsoneerimine põhjendamatu, kuna ala ei vaja nii ranget kaitset ning sellega seatakse põhjendamatu piiranguid.

Kasti maastikukaitsealaga liidetakse kaitsealaga piirnenud senise Kasti lahe hoiuala maismaosa (100,6 ha) ja osaliselt veeosa (206,2 ha), kokku 306,8 ha. Muudatuse tulemusena on Kasti lahe hoiuala uus pindala 3437,9 ha. Seni kaitse all mitte olnud alasid kaitsealaga ei liideta, kuid kaitseala piiri korrigeerimise (vastavalt põhikaardile ja katastrikihile) tulemusena suureneb kaitseala seni kaitsmata maa arvelt 0,3 ha. Teiste kaitsealale jäävate kinnistute puhul, mis asusid juba enne kavandatud kaitseala välispiiri muudatusi kaitseala koosseisus, korrigeeritakse välispiiri selle parema jälgitavuse huvides. Kasti maastikukaitseala planeeritavast maismaapindalast moodustavad eramaad ligikaudu 111 ha, riigimaad ligikaudu 47,7 ha ja jätkuvalt riigi omandis olev maa umbes 48,1 ha. Maismaa hõlmab ligikaudu 206,8 ha suuruse ala ning ülejäänud ligikaudu 293,2 ha on veeala. Hoiualal arvelt lisanduvast maa-alast, mida on 306,8 ha, moodustab eramaa 79,5 ha, riigimaa 7,4 ha ja jätkuvalt riigi omandis olev maa 219,9 ha (millest 13,7 ha on maismaa ja 206,2 ha vee-ala).

Eramaad moodustavad Kasti maastikukaitseala planeeritavast piiranguvööndist ligikaudu 111 ha ning vastavast pindalast 79,5 ha lisandub Kasti maastikukaitseala piiranguvööndisse Kasti lahe hoiuala arvelt (st kaitsekord muutub mõnevõrra rangemaks).

Hoiualast kaitsealasse arvatava ala loodusväärtused on sarnased kaitsealal varem olnud loodusväärtustega ja need on edaspidigi kaitseala kaitse-eesmärgiks. Kaitseala laienduse osas arvatakse hoiualast kaitseala koosseisu elupaigatüübid veealused liivamadalad (1110), liivased ja mudased pagurannad (1140), rannikulõukad (1150*), rannaniidud (1630*), kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210) ning puiskarjamaad (9070). Nendest elupaigatüüpidest on hoiuala kaitse-eesmärgiks veealused liivamadalad (1110), rannaniidud (1630*), kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210) ja puiskarjamaad (9070).

Kaitseala piir kulgeb põhjaosas paralleelselt 21136 Vaivere-Vätta tee (27003:003:0670) ja 21136 Vaivere-Vätta tee (59201:005:0183) maaüksustel asuva tee telgjoonega, kuni kaitseala piir ristub Kuressaare metskond 800 (59201:001:0742) maaüksuse piiriga. Vaivere-Vätta tee telgjoone ja kaitseala piiri vahel on 15 m laiune puhver, mis jääb koos Vaivere-Vätta teega kaitsealast välja. Edasi järgib kaitseala piir Kuressaare metskond 800 maaüksuse piiri, kuni jõuab Kuressaare metskond 800 maaüksuse piiri punkti koordinaatidega X 420 938,703 Y 6 456 942,656. Sealt edasi läheb kaitseala piir mõttelise sirgena kuni Raavi (59201:005:0161) maaüksusel asuva punktini koordinaatidega X 420 755,993 Y 6 456 385,482. Võrreldes varasema kaitseala piiriga on eespool kirjeldatud piiri korrigeeritud looduses parema jälgitavuse huvides. Kaitseala piir järgib olemasolevaid teid, jättes teed kaitsealast välja, ning maaüksuste piire, parema puudumisel mõttelisi sirgeid. Edasi läheb kaitseala piir kuni Munaku (59201:005:0663) maaüksuse piiripunktini (jättes Munaku maaüksuse kaitsealast välja) koordinaatidega X 419 866,718 Y 6 455 906,029 mööda maaüksuste piire. Edasi läheb piir mõttelise sirgena üle Kasti lahe kuni Karla (27003:003:0085) maaüksuse nurgapunktini (jättes Karla maaüksuse kaitseala koosseisu) koordinaatidega X 418 714,088 Y 6 456 628,880. Sealt edasi järgib kaitseala piir maaüksuste piire kuni Koopuu (27003:003:0079) maaüksuse piiripunktini (jättes Koopuu maaüksuse kaitseala koosseisu) koordinaatidega X 418 601,780 Y 6 458 264,297 ning sealt edasi järgib kaitseala piir kiviaedade ja rohumaa kõlviku piire ning kasutatud on ka mõttelisi sirgeid käänupunktide koordinaatidega X 418 748,462 Y 6 458 371,129, X 418 784,500 Y 6 458 387,990, X 418 986,670 Y 6 458 274,050, X 419 000,862 Y 6 458 274,261 ja X 419 231,310 Y 6 458 191,332 kuni Niidi (27003:003:0437) maaüksuse piiripunktini koordinaatidega X 419 462,849 Y 6 457 980,526. Eespool kirjeldatud laiendusega Kasti lahe hoiuala vee- ja maismaa arvelt haaratakse kaitseala koosseisu oluline rändlindude peatuspaik ning loodusväärtused – pärandkultuurmaastik ning kaitstavad elupaigatüübid, mis on sarnased juba kaitsealal olevate loodusväärtustega. Sealt edasi kulgeb piir mõttelise sirgena üle Niidi maaüksuse kuni nimetatud maaüksusel tee servas asuva nurgapunktini koordinaatidega X 419 549,091 Y 6 457 993,742. Edasi järgib piir pinnastee telgjoont (jättes tee kaitsealast välja), mis suundub Vaivere–Vätta teeni. Pinnastee telgjoone ja kaitseala piiri vahele jääb 2 m laiune puhver, mis koos teega jääb kaitsealast välja. Võrreldes varasema kaitseala piiriga on eespool kirjeldatud piiri korrigeeritud looduses parema jälgitavuse huvides.

Varem tervikuna Kasti lahe hoiualal asunud maaüksustest arvatakse tervikuna Kasti maastikukaitsealasse Koopuu (27003:003:0079), Rõõmu (27003:003:0078), Kuressaare metskond 751 (43301:001:0048), Kadariku (27003:003:0495), Karli (27003:003:0745), Reinu (27003:003:0606), Karla (27003:003:0085), Roose (59201:005:0693) ja Raavi (59201:005:0162) maaüksus. Varem Kasti lahe hoiualal osaliselt asunud maaüksustest arvatakse samas ulatuses Kasti maastikukaitseala koosseisu Kadaka (27003:003:0152), Paltsu (27003:003:0696), Rauni (27003:003:0956), Kase (27003:003:0483), Maanu (27003:003:0266) ja Raavi (59201:005:0161) maaüksus.

2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra kavandamine

Kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal asuvaid loodusväärtusi (ekspertid Georg Martin, Meeli Mesipuu, Mari Reitalu, Leho Luigujõe, Andres Kuresoo ja Rein Nellis ning Laimdota Truus, Reimo Rivis ja Urve Ratas) ning kaitseala tsoneeringu ja kaitse-eeskirja kohta koostatud eksperdiarvamust (Veljo Volke).

Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagab kaitsealal esinevate liikide ja looduslike elupaikade soodsa seisundi ning on proportsionaalne saavutatavale efektile. Leebem kaitsereežiim seaks ohtu kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamise ja kaitseväärtuste säilimise.

Kaitseala kaitse-eeskiri seab kitsendused omandiõigusele (põhiseaduse (edaspidi ka *PS*) § 32). Keskkonda mõjutava tegevuse õigusliku regulatsiooni aluseks on *PS* §-st 5 tulenev loodusvarade ja loodusressursside kui rahvusliku rikkuse säästva kasutamise põhimõte. Elu- ja looduskeskkonna säästmise ja sellele tekitatud kahju hüvitamise kohustus tuleneb *PS* §-st 53. Tulenevalt *PS* §-dest 5, 32 ja 53 ning keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja looduskaitseseaduse alusel võib omandiõigust piirata. Omandiõiguse põhiolomuse säilimiseks peavad seadusest tulenevad piirangud olema proportsionaalsed ehk piirangu eesmärgi saavutamiseks sobivad, vajalikud ja mõõdukad. Kaitse-eeskirjaga piirangute seadmise eesmärk on alal leiduvate loodusväärtuste säilimine. Ühtlasi täidetakse direktiivist 92/43/EMÜ riigile tulenev kohustus tagada loodusväärtuste kaitse Natura 2000 võrgustiku alal. Neid eesmärke saab lugeda õiguspäraseks, kuna abinõud, mis soodustavad eesmärgi saavutamist, on õiguslikult sobivad: kaitseala moodustamine ja loodusväärtusi kahjustavatele tegevustele piirangute seadmine aitab kaasa kaitseala eesmärkide täitmisele. Abinõu on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne. Kaitse-eeskirja regulatsiooni eesmärgi (loodusväärtuste säilimine) täitmiseks ei ole muid vähemalt sama efektiivseid, kuid isikuid vähem koormavaid meetmeid. Abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt isikutele antud õigusesse sekkumise ulatust ja intensiivsust, teiselt poolt aga eesmärgi tähtsust. Eesti ja Euroopa loodusväärtuste säilimine on oluline eesmärk. Alale kaitse tagamisega ja tegevustele piirangute seadmisega ala loodusväärtused säilivad, loodusväärtusi kahjustavate tegevuste elluviimisel need hävivad.

Linnujahi pidamist kui vaba eneseteostuse viisi ei saa võimaldada juhul, kui see kahjustab loodust või elukeskkonda. Omandiõigus ja õigus vabale eneseteostusele ei ole piiramatud õigused. Kaitse-eeskirjaga alale seatud eesmärk loodusväärtuste säilimine kaalub üles omandiõiguse riive. Järgnevatel kaitsekorra peatükkides on esitatud kitsenduste kaupa põhjendused, miks vastavad piirangud on vajalikud.

Vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele on kaitseala tzoneeritud Kasti piiranguvööndisse.

Kaitseala seniste piiride muutmiseks ja kaitsekorra uuendamiseks tunnistatakse kehtetuks Vabariigi Valitsuse 27. juuli 2000. a määrus nr 251 „Kasti maastikukaitseala kaitse alla võtmine ja Kasti maastikukaitseala kaitse-eeskiri” ning muudetakse Vabariigi Valitsuse 27. juuli 2006. a määrust nr 176 „Hoiualade kaitse alla võtmine Saare maakonnas”. Määrusega muudetakse Kasti maastikukaitseala kaitsekorra ja piiri muutmise seoses ka Kasti lahe hoiuala piiri.

2.5.2. Piiranguvööndi kaitsekord

2.5.2.1. Lubatud tegevused

Kaitse-eeskirja kohaselt on piiranguvööndis lubatud majandustegevus, arvestades kaitse-eeskirjas sätestatud erisustega.

Inimestel on lubatud viibida, püüda kala ning korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi kogu kaitsealal ja sõita ujuv vahendiga. Inimeste liikumist ja loodusandide kasutamist, ujuv vahendiga sõitmist ning kalapüüki pole piiratud, kuna see tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist. Kuna tegemist on madalaveelise lahega, siis ei ole piirkonnas kuigi häid võimalusi kalastamiseks ja ujuv vahendiga sõitmiseks ning seetõttu puudub ka nendeks tegevusteks suur huvi. Ebaoluline negatiivne mõju kalapüügil nakkevõrkudega võib olla varakevadelisel võrgupüügil, kui jääkaaneäärsetes piirkondades kogunevad sõtkad ja väikekosklad, kuid ebakindlate jääolude tõttu (jääminek võib lõhkuda püünised) on nakkevõrguga püük sel ajal väheintensiivne. Nende tegevuste korral tuleb arvestada neid valdkondi reguleerivate õigusaktidega.

Ekspert on teinud ettepaneku, et olenemata rahvaarvust tuleb iga rahvaürituse korraldamiseks küsida kaitseala valitseja nõusolekut. Kuna kaitsealal ei ole olnud probleeme rahvaürituste korraldamisel ja probleeme ei ole ka ette näha ning väikese inimeste arvuga rahvaürituste korraldamine ei kahjusta ala loodusväärtusi, siis ei ole otstarbekas igaks rahvaürituseks küsida kaitseala valitseja nõusolekut. Seega on kaitsealal lubatud kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata ja tähistamata kohas. Rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata ja tähistamata kohas on lubatud ainult kaitseala valitseja nõusolekul. Valitseja nõusoleku saamise nõue ettevalmistamata kohas üle 50 osalejaga rahvaürituse korraldamiseks aitab hinnata rahvaürituse läbiviimise koha sobilikkust, et vältida elustiku häirimist ja maastiku kahjustamist juhuslikes kohtades. Samas saab kaitseala valitseja vajaduse ja võimaluse korral seada nõusoleku andmisel tingimusi nii, et rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata kohas ei ohustaks loodusväärtusi. Seega on kavandatud piisav paindlikkus ürituste võimaldamiseks juhul, kui need ei ohusta loodusväärtusi. Rahvaüritusteks ettevalmistatud ja tähistatud kohti kaitsealal ei ole.

Telkimine ja lõkke tegemine kaitsealal on lubatud kohas, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud. Teistes kohtades on telkimine ja lõkke tegemine kaitsealal lubatud ainult kaitseala valitseja nõusolekul. Kaitseala valitseja saab anda nõusoleku näiteks lõkke tegemiseks koosluste hooldustöödeks. Rannaniidu või puiskarjamaa hooldamisel ja eriti taastamisel on tihti otstarbekas raiutud võsa, puud või alalt niidetud ja kokkukogutud, kuid kasutusvõimaluseta kuiv hein lähikonnas ära põletada. Selleks et põletamisel ei kahjustataks poollooduslikku kooslust või kaitsealuste liikide elupaiku, peab kaitseala valitsejal olema võimalus seada lõkke tegemisele tingimusi. Kaitsealal ettevalmistatud ja tähistatud telkimis- ja lõkkekohti ei ole ning neid ei ole praegu plaanis ka rajada.

Kaitsealal on lubatud sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine teedel (ehitusseadustiku § 92 lõike 1 ja liiklusseaduse § 2 p 81 tähenduses, sh maastikusõidukiga sõitmine vastavalt liiklusseaduse §-le 154) ning jalgrattaga sõitmine radadel. Mootorsõidukiga sõitmise lubamine ainult teedel on õigustatud, sest nii ei kahjustata kaitstavat maastikku ja poollooduslikke kooslusi. Sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine väljaspool teid (nt kaitseala radadel, metsasihtidel) kahjustab pinnast ja seeläbi kaitstavate elupaigatüüpide soodsat seisundit. Sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine väljaspool teid on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud töödel, kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel ning kaitse-eeskirjaga lubatud töödel (sh metsamajandustöödel). Kaitse-eeskirjaga lubatud tegevuste alla käib ka kütitud jahisaagi, nagu näiteks põdra, hirve, metskitse või metssea maastikusõidukiga transportimine, kuna jahipidamine (v.a linnujaht) on kaitse-eeskirja alusel lubatud. Kavandatavad liikumispiirangute leevendused on kooskõlas looduskaitse seadusega ja nende tõttu ei seata ohtu kaitseala kaitse-

eesmärkide saavutamist. Väljaspool teid lubatakse sõita ka liinirajatiste hooldustöödel, sest kaitsealale jääb maa-alune elektriliin. Kuna alal puuduvad õuemaad, siis kaitse-eeskirjas õuemaid ei käsitleta. Leevendused sõidukitega sõitmiseks väljaspool teid ja maastikusõidukitega sõitmiseks tulenevad LKS § 31 lõike 2 punktist 10.

Kaitsealal on lubatud jahipidamine, välja arvatud linnujaht. Kasti maastikukaitseala on osa Kasti lahe linnualast, mis on oluline rändepeatuspaik paljudele linnudirektiivi liikidele (nt sookure, viupardi ja sõtka suured rändekogumid) ning linnujahi lubamine seaks ohtu linnuala kaitse-eesmärkide soodsa seisundi. Kuna ränne on lindude jaoks äärmiselt ohtlik ettevõtmine, siis rändel hukub looduslikel ja inimtekkelistel põhjustel (sh jahipidamine olulistes rändepeatuspaikades) väga suur osa lindudest ning nii väheneb lindude arvukus. Jahipidamine peletab linnud peatumisaladelt, mistõttu on nad sunnitud rännet jätkama enneaegselt, poolnälginuna ja alternatiivset puhkeala leidmata. Näiteks on lindude häirimise vältimine kevadrändel üks väga oluline pesitsusedukust (otseselt seotud ka lindude arvukusega) mõjutav tegur, mille tagamisel on märkimisväärne roll ka Eestil. Teiste jahilukite jahti pole keelatud, kuna see ei sea otseselt ohtu kaitseala linnustikku ega kahjusta olulisel määral ka muid kaitseala loodusväärtusi. Kuigi ka suur- ja muude ulukite jahiga kaasneb häirimine, siis arvestades senist jahipidamise praktikat oleks täiendav jahikeeld antud alal ebaproportsionaalselt range, kuna teadaolevalt on alal huvi jahipidamiseks väike. Jahieeskirja ja senise praktika kohaselt toimub suur- ja väikeulukite jaht peaausjalikult sügisel ja talvel, väljaspool pesitsus- ja rändeperioodi, kus häirimise mõju linnustikule on väiksem. Kasti maastikukaitsealale jäävad osaliselt suhteliselt pika rannajoonega Laugi ja Pihtla jahipiirkond. Mõlemale jahipiirkonnale säilib Kasti maastikukaitseala moodustamisel linnujahi pidamise võimalus suhteliselt suurel mereranniku alal väljaspool moodustatavat kaitseala. Arvestada tuleb antud valdkonda reguleerivates õigusaktides sätestatud.

Kaitseala valitseja nõusolekul on kaitsealal lubatud tootmisotstarbeta rajatiste püstitamine, kusjuures kaitseala tarbeks rajatise püstitamisel ehituskeeluvööndisse (edaspidi ka *EKV*) ei laiene ehitisele ranna ehituskeeluvööndi ehituskeeld. Alal puuduvad õuealad ja elamumaa sihtotstarbega maaüksused, kuid kuna ala piirneb õuealade ja elamumaa sihtotstarbega maaüksustega, siis tulevikus võib tekkida vajadus kinnistute tarbeks rajatiste püstitamiseks (nt internetikaabel või juurdepääsutee). Seetõttu võib osutada vajalikuks rajatise rajamisel läbida osaliselt ka Kasti maastikukaitseala (nt kaabli paigaldamine mööda olemasolevat teed). Kaitseala valitseja saab kaaluda rajatise rajamise võimalikkust lähtuvalt alal leiduvatest loodusväärtustest ja vajaduse korral seada tingimusi loodusväärtuste kaitseks. Kaitseala tarbeks vajalikke tootmisotstarbeta rajatise (näiteks poollooduslikel kooslustel karjatatavate kariloomade varjualuseid) on vajaduse korral lubatud rajada ka ehituskeeluvööndisse. LKS § 38 sätestab rannal ja kaldal ehituskeeluvööndiga seonduvad piirangud, sh *EKV* laiuse. LKS § 38 lõige 7 lubab kaitse-eeskirjaga kehtestada LKS peatükis 6 „Rand ja kallas” sätestatud erineva korra.

Kaitseala valitseja nõusolekul on kaitsealal lubatud roo varumine külmumata pinnaselt. Roo varumist lubatakse, kui see ei kahjusta rannikukooslusi. Lisaks seadustatakse sel moel tegevus, mida on alal ajalooliselt kogu aeg tehtud. Roo varumise lubamisel aitab selle eelnev kaitseala valitsejaga kooskõlastamise nõue tagada, et varumist tehtaks rannikukooslusi säästval viisil. Lisaks välditakse kooskõlastusnõudega seda, et mõnel aastal võetaks maha kogu roostik, mis on elupaigaks alal leiduvatele linnuliikidele (nt hallhani).

Kaitseala valitseja nõusolekul on kaitsealal lubatud uuendusraie, kuna Kasti maastikukaitseala metsaalal ei ole lausaliselt inventeeritud kaitstavaid elupaigatüpe. Uuendusraie

kooskõlastamine kaitseala valitsejaga on vajalik, kuna nii välditakse olukorda, kus uuendusraiega kahjustatakse ala kaitse-eesmärgiks olevaid elupaigatüüpe puiskarjamaid (9070) ja kadastikke (5130). Samuti annab uuendusraie kooskõlastamise kohustus võimaluse seada tingimusi raie ajale. Uuendusraiate tegemisel on soovituslik rakendada ajalist piirangut perioodil 15. aprillist 15. juulini, kui raietööd ei tehta. Nimetatud aeg on peamine lindude pesitsuaeg ja sel perioodil tehtav raietegevus häirib olulisel määral pesitsevaid linde.

Kaitseala valitseja nõusolekul on kaitsealal lubatud puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt. Kaitseala valitseja võib lubada puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt, kui pinnas seda võimaldab. Puidu kokku- ja väljaveo lubamisel külmumata pinnaselt aitab selle eelnev kaitseala valitsejaga kooskõlastamise nõue tagada, et ei seataks ohtu ala kaitse-eesmärkide saavutamist (nt ei kahjustataks veoga kaitse-eesmärgiks seatud elupaigatüüpe).

2.5.2.2. Vajalikud tegevused

Poollooduslike koosluste esinemisaladel on nende ilme ning liigikoosseisu tagamiseks vajalik rohu ja roo niitmine, loomade karjatamine, puu- ja põõsarinde kujundamine, harvendamine või raadamine. Vajalikku tegevust korraldab kaitseala valitseja. Poollooduslike koosluste hooldamine on vajalik, kuna hooldamata kooslused (eri niidutüübid) võsastuvad või kasvavad täis pilliroogu ning poollooduslikke kooslusi hooldamata ei ole võimalik tagada kaitse-eesmärkides nimetatud elupaigatüüpide soodsat seisundit. Kasti maastikukaitsealale jääb ligikaudu 130 ha poollooduslikke kooslusi, valdavalt on tegu rannaniitudega, vähemal määral kadastike, kuivade niitudega lubjarikkal mullal, sinihelmikakoosluste, liigirikaste madalsoode ja puiskarjamaadega.

2.5.2.3. Keelatud tegevused

Kaitsealal on keelatud maavara kaevandamine, uue maaparandussüsteemi rajamine, veekogu veetaseme ja kaldajoone muutmine, puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine ning biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine. Maavara kaevandamise piirang on vajalik maastikuilme ja koosluste säilitamiseks. Maavara kaevandamisega kaasneb kaitstavate elupaigatüüpide ja liikide elupaikade hävitamine ning tegevus muudab oluliselt ala veerežiimi, mistõttu ei saa seda kaitsealal lubada. Uue maaparandussüsteemi rajamine on keelatud, kuna selle lubamine pole võimalik kahjustamata alal asuvaid loodusväärtusi (eelkõige niisketes kasvukohtades kasvavat emaputke levikuala ja märgalaelupaiku). Ekspert on teinud ettepaneku lubada kaitseala valitseja nõusolekul veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmist, et võimaldada vajaduse korral kasutada rannikulõugaste kinnikasvamise vältimiseks (noorendamiseks) radikaalsemaid meetmeid. Kuna alal asuvate rannikulõugaste halva seisundi kohta teave puudub ning tulenevalt kalastikust alal probleeme ei ole, siis ei ole vajalik rannikulõugaste noorendamine ja need tuleb jätta looduslikule arengule. Seega jäetakse veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine keelatud tegevuste alla. Puhtpuistute ja energiapuistute rajamine ning biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine põhjustavad muutusi liigilises koosseisus ja tegevused vaesestavad looduslikku mitmekesisust, mis omakorda kahjustab maastiku tervikilmet. Kuna kaitsealal ei ole põllu, aia- ega muid kultuurmaid, mis vajaks biotsiide, taimekaitsevahendeid või väetisi, vaid on poollooduslikud kooslused ja kaitsealused liigid, siis ei saa selliste, otseselt elustiku mitmekesisust ohustavate ainete kasutamist lubada. Biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine oleks vastuolus kaitseala kaitse-eesmärgiga, milleks on elustiku mitmekesisuse säilitamine. Eespool nimetatud tegevuste lubamine pole võimalik kahjustamata kaitsealal asuvaid ja kaitse-eesmärkides

nimetatud kaitstavaid elupaigatüüpe ning kaitstavate liikide elupaiku ja kasvukohtasid.

2.5.3. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Tegevused, mis on keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, on määratud vastavalt looduskaitseaduse § 14 lõikele 1. Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoiminguid, kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut, lisasöötaja hülakuid, lubada ehitada ehitusteatise kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, sealhulgas lubada püstitada või laiendada lautrit või paadisilda, seada projekteerimistingimusi ja väljastada ehitusluba ning rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatist.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärast ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võtte, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjustavat mõju. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus loodusväärtusi ei kahjusta, ühitades looduskaitse ja arendushuvid.

3. Menetluse kirjeldus

Kasti maastikukaitseala kaitse-eeskirja avalik väljapanek toimus ajavahemikul 8. maist 2017. a kuni 28. maini 2017. a Keskkonnaameti Lääne regiooni Kuressaare kontoris ning Pihla ja Lääne-Saare Vallavalitsuses. Teated kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta ilmusid 2. mail 2017. a üleriigilise levikuga ajalehes Õhtuleht ning 5. mail 2017. a kohalikus ajalehes Saarte Hääl. Väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise teade 2. mail 2017. a. Kasti maastikukaitseala kaitse-eeskirja muutmise eelnõu materjalidega oli võimalik tutvuda ka Keskkonnaameti koduleheküljel. Keskkonnaameti Kuressaare kontoris toimus 13. juunil 2017. a kaitse-eeskirja avalik arutelu, millest võttis osa kaheksa inimest (sh üks maaomanik, üks maaomaniku volitatud esindaja ning kuus Keskkonnaameti töötajat).

Looduskaitseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti tähtkirjaga teade kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise kohta 20 maaomanikule, sh Riigimetsa Majandamise Keskusele. Teavitus saadeti ka Saare Maavalitsusele, Keskkonnainspektsiooni Saaremaa büroole ning Lääne-Saare ja Pihla Vallavalitsusele. Kirjas paluti teha parandusettepanekuid ja esitada vastuväited.

Avaliku väljapaneku ajal esitas ettepaneku eelnõu muutmiseks üks maaomanik. Karla maaüksuse (27003:003:0085) omanik tegi ettepaneku mitte arvata talle kuuluvat maaüksust Kasti maastikukaitseala koosseisu, kuna ta soovib Karla maaüksusel linnujahti edasi pidada. Karla maaüksus asub kehtiva kaitsekorra järgi tervenisti Kasti lahe hoiualal ning eelnõu alusel

tervenisti planeeritaval Kasti maastikukaitsealal. Vastavale maaüksusele jääb väikses osas Kasti lahe hoiu-ja loodusala kaitse-eesmärgiks seatud väikeluige (*Cygnus columbianus bewickii*) regulaarne ööbimis-ja toitumiskoht ning alal on lausaliselt kaetud Kasti lahe hoiu-ja loodusala kaitse-eesmärgiks seatud elupaigatüüpidega rannaniidud (1630*) ja puiskarjamaad (9070). Keskkonnaamet on seisukohal, et esitatud ettepanek ei ole põhjendatud, kuna Kasti maastikukaitseala on osa Kasti lahe linnualast, mis on oluline rändepeatuspaik paljudele linnudirektiivi liikidele (nt sookure, viupardi ja sõtka suured rändekogumid) ning linnujahi lubamine seaks ohtu linnuala kaitse-eesmärkide soodsa seisundi. Kuna ränne on lindude jaoks äärmiselt ohtlik ettevõtmine, siis rändel hukub looduslikel ja inimtekkelistel põhjustel (sh jahipidamine olulistel rändepeatuspaikades) väga suur osa lindudest ning nii väheneb lindude arvukus. Jahipidamine peletab linnud peatumisaladelt, mistõttu on nad sunnitud rännet jätkama enneaegselt, poolnälgina ja alternatiivset puhkeala leidmata. Keskkonnaamet on saatnud laekunud ettepanekule 31. mail 2017. a vastuskirja, kus selgitati ettepaneku tagasilükkamise põhjuseid. Avalikul arutelul selgus, et pöördumise määruse eelnõu kohta on esitanud ka Mereääre maaüksuse omaniku volitatud esindaja, kuid avaliku väljapaneku perioodil ei jõudnud e-kiri Keskkonnaametini, kuna e-kiri postitati valele aadressile. Ettepanekud esitati määruse eelnõu sisu osas (miks ei ole määruse § 5 lg-s 2 välja toodud viidet asjaõigusseadusele, määruse sisu võiks välja tulla määrusest endast, mitte seletuskirjast jms), kuid konkreetseid põhjendatud ettepanekud ei tehtud. Avaliku arutelu käigus sai maaomaniku esindaja esitatud ettepanekute osas vastused ning täiendavalt kirjalikku vastust oma esitatud pöördumisele ei soovinud.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud järgmiste EL õigusaktidega:

1. EÜ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).
2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.1.2010, lk 7–25).

EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab oma panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral leidub tema territooriumil loodusdirektiivis nimetatud looduslike elupaigatüüpe ja liikide elupaiku. Vastavalt Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 2 alapunktiga 95 on Natura 2000 võrgustiku loodusalaks esitatud Kasti lahe loodusala ja linnualaks lisa 1 punkti 1 alapunktiga 10 Kasti lahe linnuala, mis hõlmavad Kasti maastikukaitseala. Seetõttu tuleb Kasti maastikukaitsealal tegevuse kavandamisel hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade kohta kehtivaid erisusi.

Kasti lahe loodusala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni 12. novembri 2007. a otsusega 2008/24/EÜ, millega võeti vastavalt nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade esimene ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri K(2007) 5402 all, ELT L 012, 15.01.2008, lk 118–382). Viimati ajakohastati boreaalse biogeograafilise piirkonna loodusalade nimekirja Euroopa Komisjoni 26. novembri 2015. a rakendusotsusega (EL) 2015/2371, millega võeti vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade loetelu

ühendas uuendatud versioon (teatavaks tehtud numbri C(2015) 8214 all, ELT L 338, 23.12.2015, lk 436–676).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ ehk linnudirektiivi artikli 1 kohaselt käsitleb nimetatud direktiiv kõikide looduslikult leiduvate linnuliikide, kaasa arvatud nende munade, pesade ja elupaikade kaitset EL liikmesriikides. See hõlmab nende liikide kaitset, hoidmist ja kontrolli ning kasutamist. Linnudirektiivi artiklite 2 ja 3 kohaselt võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed, sealhulgas kaitsealade loomine, eelnimetatud linnuliikide arvukuse hoidmiseks tasemel, mis vastab eelkõige ökoloogilistele, teaduslikele ja kultuurilistele nõuetele, arvestades samal ajal majanduslikke ja puhkeaja veetmisega seotud vajadusi. Kasti maastikukaitsealal on oluliseks kaitse-eesmärgiks linnudirektiivi I ja II lisas nimetatud linnuliikide kaitse.

Pärast määruse jõustumist tehakse Euroopa Komisjonile ettepanek korrigeerida Kasti lahe loodus- ja linnuala piire osas, kus Kasti maastikukaitseala välispiir on loodus- ja linnuala välispiiriks. Tänu korrigeerimisele suureneb Kasti lahe loodus- ja linnuala u 0,3 ha võrra.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Määrus aitab paremini tagada Kasti maastikukaitsealal asuvate mere-, soo- ja niidukoosluste kaitset ning tagab rändel peatuvate veelindude soodsa seisundi. Kehtestatud kaitsekord arvestab ala eesmärgiks olevate väärtuste kaitse vajadusi ja selle rakendamine tagab nende säilimise.

Uue kaitse-eeskirja kehtestamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii Euroopa 2020 kui ka Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt nende eesmärkide saavutamist.

Kasti maastikukaitseala ja Kasti lahe hoiuala on juba riikliku kaitse all, mistõttu puudub määruse jõustumisel oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Planeeringud tuleb kooskõlla viia kehtestatud õigusaktidega. Seega mõjutab määruse kehtestamine ka kehtestatud planeeringuid. Teadaolevalt vastuolusid kehtivate planeeringutega ei ole, mistõttu oluline mõju selles küsimuses puudub.

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb määruse jõustumisega kohaliku omavalitsuse maamaksutulude mõningane vähenemine. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril. Maamaksuseaduse § 4 lõike 2 kohaselt looduskaitseaduse §-s 31 sätestatud piiranguvööndi maalt makstakse maamaksu 50% maamaksumäärast. Kuna kaitstav ala suureneb vaid u 0,3 ha võrra, siis ei mõjuta see Saaremaa valla tulubaasi oluliselt.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest. Kasti maastikukaitsealale kehtestatud kaitsekord ei sea olulisi kitsendusi kinnisasja sihtotstarbelisele kasutamisele ja seega ei teki riigil kohustust nende kinnistute omandamiseks.

Kaitsealale jääb hooldamist ja taastamist vajavaid poollooduslikke kooslusi ligikaudu 181 ha. Kuna hooldamist ja taastamist vajavaid uusi alasid ei lisandu, siis riigile toetuste maksmise osas lisakohustusi ei teki. Poolloodusliku koosluse hooldamiseks on võimalik taotleda hooldamis toetust vastavalt maaeluministri määrusele „Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus” (RT I, 24.04.2015, 7) ja taastamise toetust vastavalt keskkonnaministri määrusele „Loodushoiutoetuse taotlemise, taotluse läbivaatamise ja toetuse maksmise kord, nõuded toetuse maksmiseks ja toetuse määrad”.

Erametsaomanikel on võimalus taotleda Natura 2000 metsa toetust. Kaitsealale jääb toetuskõlblikku metsamaad ligikaudu 5,9 ha. Kuna uusi toetuskõlblikke metsamaid ei lisandu, siis riigil Natura 2000 metsatoetuse maksmisel lisakohustusi ei teki. Natura metsa toetust makstakse Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) ning kaasfinantseeritakse Eesti riigi eelarvest. Toetuse määr Natura 2000 piiranguvööndis asuva ühe hektari metsaala kohta on 60 eurot aastas.

Kasti maastikukaitseala kaitsekorra uuendamisega ei vähene riigimetsa iga-aastane puidutulu, kuna olulisi muudatusi riigimetsamaa osas maastikukaitseala tsoneeringu ning kaitsekorra muudatustega ei toimu.

Määruse jõustumine ei too kaasa uute organisatsioonide moodustamist.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministriumitega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Kõik

ministeeriumid on kooskõlastanud eelnõu vaikumisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.